

DEMOCRACY-ORIENTED GROUPS IN THE CIVIL SOCIETY :
ROLES IN PRESSURING FOR THE POLITICAL REFORM POLICY, 1993-1995

Ms. Chutima Sumon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Government

Department of Government

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1998

ISBN 974-331-798-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์ กลุ่มพลังประชาธิปไตยในประชาสังคม : บทบาทในการผลักดันนโยบาย

ปฏิรูปการเมือง พ.ศ. 2536 - 2538

โดย นางสาวชุตินา สุขมน

ภาควิชา การปกครอง

อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.ฉันทนา บรรพศิริโชติ

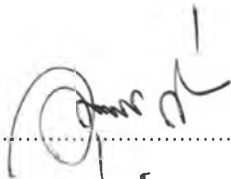
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

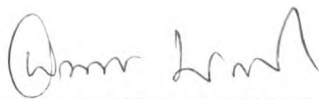
(ศาสตราจารย์ นพ.ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

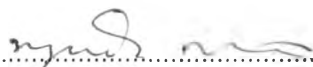
.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลีम्मณี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(ดร.ฉันทนา บรรพศิริโชติ)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ม.ร.ว.พฤษิลาณ ชุมพล)

ชุตินา สุขมน : กลุ่มพลังประชาธิปไตยในประชาสังคม : บทบาทในการผลักดันนโยบาย

ปฏิรูปการเมือง พ.ศ. 2536 - 2538. (DEMOCRACY-ORIENTED GROUPS IN CIVIL SOCIETY : ROLES IN PRESSURING FOR THE POLITICAL REFORM POLICY, 1993-1995) อ. ที่ปรึกษา : ดร. จันทนา บรรพศิริโชติ ; 170 หน้า.

ISBN 974-331-798-8.

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะ บทบาท และกระบวนการผลักดันของกลุ่มพลังประชาธิปไตยในการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมือง และการตัดสินใจรับเอาข้อเรียกร้องในการปฏิรูปการเมืองเป็นนโยบายของรัฐบาล ในช่วงปี พ.ศ. 2536 - 2538 มีสมมติฐานการศึกษาว่า กลุ่มพลังประชาธิปไตยแสดงบทบาทโดยการระดมพลังมวลชน และสร้างจิตสำนึกร่วมของสังคม เพื่อให้รัฐเห็นความสำคัญของปัญหาปฏิรูปการเมือง และใช้วิธีการกดดันทางการเมือง เพื่อให้การจัดทำนโยบายสอดคล้องกับความเห็นของกลุ่ม และให้มีการประกาศเป็นนโยบายของรัฐบาลในที่สุด

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะของกลุ่มพลังประชาธิปไตยในประชาสังคมที่มีบทบาทในการผลักดันนโยบายปฏิรูปการเมืองนั้นประกอบไปด้วยบุคคล/กลุ่มบุคคลสามประเภทด้วยกัน คือ 1) ปัจเจกบุคคล 2) กลุ่ม/องค์กรที่สนใจประชาธิปไตยและการเมือง และ 3) ชุมชนวิชาการ ซึ่งมีลักษณะการรวมตัวกันในการผลักดันอย่างหลวมๆ ไม่ถาวร และเป็นความร่วมมือกันในแนวราบ

กลุ่มพลังประชาธิปไตยได้แสดงบทบาทในการผลักดันนโยบายปฏิรูปการเมืองตั้งแต่การจุดประเด็นปัญหา ข้อเรียกร้องให้มีการแก้ไขและยกร่างรัฐธรรมนูญ การกดดันสังคมการเมืองโดยการให้ความรู้กับสาธารณะ การเข้าพบบุคคลสำคัญของฝ่ายสังคมการเมือง การระดมพลังมวลชนพลังความคิดและความเห็นพ้อง การใช้สื่อในการเผยแพร่ ซึ่งไม่มีแบบแผนที่แน่นอนในแต่ละช่วงของการกำหนดนโยบาย ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางการเมืองและประสิทธิภาพการทำงานของรัฐบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบการทำงานของภาครัฐตลอดจนผลักดันข้อเรียกร้องและข้อเสนอแนะนโยบายปฏิรูปการเมืองให้เข้าสู่ความสนใจรวมทั้งเร่งการตัดสินใจจากภาครัฐ ส่งผลให้รัฐบาลต้องตัดสินใจกำหนดนโยบายการปฏิรูปการเมืองเพื่อลดแรงกดดันจากภาคประชาสังคม โดยการตั้งคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คพป.) ในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย และกำหนดนโยบายปฏิรูปการเมืองโดยการตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการเมือง (คปก.) ในสมัยรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา

ภาควิชา การปกครอง
สาขาวิชา การปกครอง
ปีการศึกษา 2541

ลายมือชื่อนิติ ชุตินา สุขมน
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา [ลายมือ]
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C830064 : MAJOR GOVERNMENT

KEY WORD: DEMOCRACY-ORIENTED GROUPS/ CIVIL SOCIETY/ POLITICAL REFORM

CHUTIMA SUMON : DEMOCRACY-ORIENTED GROUPS IN THE CIVIL SOCIETY : ROLES IN PRESSURING FOR THE POLITICAL REFORM

POLICY, 1993-1995. THESIS ADVISOR : CHANTANA BANPHASIRICHOTE, Ph.D. 170 pp. ISBN. 974-331-798-8.

This study analyzes the characteristics, roles and pressure exerted by democracy-oriented groups in demanding political reform during 1993-1995 until its adoption as government policy. It hypothesized that democracy-oriented groups used mass mobilization and the creation of collective consciousness in society to make the state see the importance of political reform, and used political pressure so as to ensure the adoption of policy which was in keeping with their wishes.

The study found that the democracy-oriented groups in civil society included 1) individuals 2) groups/organizations concerned about politic and democracy and 3) think-tanks. They formed a loose and impermanent coalition in a cooperative endeavour on the basis of horizontal relationships.

These played roles in exerting pressure for political reform from the stage of problem identification through to the stage of political formulation to draft the country's constitution anew. They exerted pressure on political society by providing information to the public through the media, by lobbying political society actors, by mobilizing mass opinion and concurrence. All this had no specific pattern but depended on the political situation and the government's work efficiency. However, all these methods aimed at scrutiny of government and at making demands and policy recommendations such that they were adopted by the government. The result was that successive governments had to adopt a policy of political reform so as to reduce civil society pressure by appointing the Committee to Develop Democracy (CDD) during the Chuan Leekpai government and by appointing the Political Reform Committee (PRC) during the Banharn Silpa-archa government.

ภาควิชา..... การปกครอง.....

สาขาวิชา..... การปกครอง.....

ปีการศึกษา..... 2541.....

ลายมือชื่อนิติ..... *Chutima Sumon*.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *Chantana Banphasirichote*.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงและดำเนินไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความเอื้ออาทรจากบุพพการีทั้งสองท่านของผู้วิจัย ที่เป็นเสมือนแสงสว่างฉายนำทางแต่ผู้วิจัยตลอดมาจนถึงทุกวันนี้ ขอกราบขอบพระคุณสำหรับคำแนะนำ ข้อคิดเห็น และความเอาใจใส่อย่างดียิ่งจากท่านอาจารย์ฉันทนา บรรพศิริโชติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ม.ร.ว.พฤทธิสถาน ชุมพล กรรมการวิทยานิพนธ์ และอาจารย์อนุสรณ์ ลิ้มมณี ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงมีอาจสำเร็จลงได้ หากปราศจากกำลังใจที่มีให้ตลอดเวลาจาก คุณสยาม วัฒนะมงคลรักษ์ และความช่วยเหลือในด้านอุปกรณ์การวิจัยจากท่าน ผอ. ศานิตย์ นาคสุขศรี ผู้อำนวยการส่วนการบริหารงานบุคคล สำนักบริหารราชการส่วนท้องถิ่น คุณภัคธรรณีย์ เทียนไชย หัวหน้าฝ่ายเทศบาลและสุขาภิบาล และพี่เดชา พฤกษ์พัฒน์รักษ์ ที่อำนวยความสะดวกและเป็นกำลังใจในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เรื่อยมา

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีผลดีประการใดประการหนึ่ง ผู้วิจัยขออุทิศให้กับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ได้ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยอย่างมาก สำหรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นนั้นผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ชุตติมา สุมน

เมษายน 2542

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
สมมติฐานของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์ในการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
กรอบในการวิเคราะห์.....	6
วิธีการศึกษาวิจัย.....	10
ประโยชน์ของการวิจัย.....	11
2. แนวคิดและทฤษฎีในการวิเคราะห์.....	12
แนวคิดเรื่องกำหนดยุทธศาสตร์.....	12
แนวคิดเรื่องกลุ่มกดดัน	26
แนวคิดเรื่องขบวนการทางสังคม.....	33
แนวคิดเรื่องอำนาจและอิทธิพล.....	40

3. การเมืองของนโยบายปฏิรูปการเมือง : เงื่อนไขการก่อตัวของ	
บทบาทประชาสังคม.....	44
3.1 การร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	
อันนำไปสู่เหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535.....	44
3.2 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	
แบบเฉพาะหน้าภายหลังเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535.....	49
3.3 การยกร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ.....	51
3.4 การก่อตัวของบทบาทประชาสังคม : ปฏิบัติการของประชาชนต่อการ	
แก้ไขรัฐธรรมนูญและการปฏิรูปการเมือง.....	62
3.5 การผลักดันสู่นโยบายปฏิรูปการเมืองในสมัยรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา	
เป็นนายกรัฐมนตรี : การตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการเมือง (คปก.).....	74
4. ประชาสังคมในการปฏิรูปการเมือง.....	84
4.1 ภาพรวมของประชาสังคม.....	85
4.1.1 ปัจเจกบุคคล.....	85
4.1.2 กลุ่ม/องค์กร.....	90
4.2 กลุ่ม/องค์กรที่เป็นแกนนำในการปฏิรูปการเมือง.....	97
4.2.1 สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย.....	97
4.2.2 คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย.....	102
4.2.3 สมาพันธ์ประชาธิปไตย.....	108
4.2.4 สถาบันนโยบายศึกษา.....	114
5. บทบาททางการเมืองของกลุ่มพลังประชาธิปไตยในการผลักดันนโยบายปฏิรูป	
การเมือง.....	121
5.1 บทบาทของกลุ่มพลังประชาธิปไตยต่อนโยบายปฏิรูปการเมือง.....	123
5.1.1 การจุดประเด็นปัญหาการปฏิรูปการเมือง.....	123
5.1.2 การสร้างกระแสการยอมรับการปฏิรูปการเมือง.....	127
5.1.3 การกดดันรัฐบาล.....	136

5.2 การโต้ตอบจากฝ่ายรัฐบาล.....	142
5.3 การประกาศเป็นนโยบาย.....	146
6. บทสรุป.....	152
รายการอ้างอิง.....	160
ภาคผนวก.....	170
ประวัติผู้วิจัย.....	191

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
5.1 แสดงข้อเปรียบเทียบประเด็นความแตกต่างในการร่างรัฐธรรมนูญ จำแนกตามแนวทางกรรมาธิการวิสามัญรวบรวมเรียบเรียง ยกร่างรัฐธรรมนูญกับแนวทางสภาร่างรัฐธรรมนูญ	133

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
5.1 การเคลื่อนไหวของฝ่ายประชาสังคมกับการตอบสนองของฝ่ายการเมือง และรัฐบาล ต่อนโยบายปฏิรูปการเมือง พ.ศ.2536-2538	148